

HÁMORI ZSUZSA

INTERNET – SZABÁLYOZÓI KIHÍVÁSOK

A számítógépek és az internet egyre jobban átszövik mind a magán-, mind a szakmai életünket. Napról napra több levelet küldünk elektronikus formában, online beszélgetünk, információkat töltünk le, újságot olvasunk, intézzük banki ügyleteinket, vásárolunk, kereskedünk stb. Az új médium azonban kihívásokat is jelent. A tanulmány a felgyorsult és elektronizált „újvilág” egyes – elsősorban adózási, közgazdasági-szabályozási – problémáját járja körül.

AZ INTERNET ÉS A GAZDASÁG ÁLTALÁNOS ÖSSZEFÜGGÉSEI

Az információs szupersztádán áruk és szolgáltatások tömegesen cserélnek gazdát, s míg a hagyományos kereskedelmi tevékenységek szabályozva vannak – ezt kívánják meg az államok és állampolgárainak érdekei –, addig az új lehetőség, az internetes kereskedelem körül még számos kérdőjel van.

1996-ban az Amerikai Egyesült Államok Pénzügyminisztériuma az interneten keresztül történő gazdasági, kereskedelmi tevékenységek megfelelő adóztatásának kialakítását nevezte meg elsődleges preferenciájának, s azóta is folyamatosan születnek újabb és újabb törvények, szabályok az elektronikus kereskedelem és a kapcsolódó területek témaköréből.

⇒ Történelmi visszatekintés

Az internet számos szórakoztatási lehetőségen túl új kereskedelmi útvonalat is jelent. Mint valaha a „selyemút”, ami tökéletesen új irány volt egy tökéletesen új árunak, a selyemnek, az internet is egy tökéletesen új kereskedelmi útvonalat kínál egy már jól ismert, és egyre fontosabb árunak, az információnak.

Ahhoz, hogy kereskedni lehessen az interneten, létre kellett jönnie a legmodernebb pénznek, az elektronikus pénznek. Amikor a kereskedelem, külkereskedelem olyan bonyolulttá vált, hogy az egyszerű csereügyletek már nem voltak lebonyolíthatók, megjelentek az első pénzeszközök. Először az önmagukban is értéket jelentő pénzek (például az arany) születtek meg, ám a növekvő kereskedelmi tevékenység kikényszerítette a papírpénz, majd a vál-

tó használatba kerülését. Az elektronikus pénz megjelenése ugyanannyira elengedhetetlen volt az internetes kereskedelem fejlődéséhez, mint korábban az értéket csak képviselő papírpénz forgalomba kerülése szükséges volt a kereskedelmi volumen további növekedéséhez.

⇒ Az alaphelyzet

A kereskedelem fejlődésében a nemzetközi hajózás térnyerését lehet az internet mint eszköz elterjedéséhez hasonlítani. A törvényalkotóknak akkor is és most is alkalmazkodniuk kellett az újhoz. A hajó a tengert, az interneten szörföző a cyberteret járja be. És se a (történelemben) a tengerek, se pedig a cybertér nem tartozik egyik ország kizárólagos jogfelügyelete alá sem.

További párhuzam vonható a tengerhajózás és az internetes szörfözés között a zászló kérdésében is. A hajók megpróbáltak kedvező lobogók alatt adó- és egyéb jogi könnyebbítésekhez jutni. Ehhez hasonlóan az internet „hajósai” is megválaszthatják, hogy mely ország, lehetőség szerint kedvező jogi környezetet, banktitkot, alacsony adókat, vagy adómentességet kínáló ország „zászlaja” alatt kívánnak tevékenykedni. Ehhez csupán annyi kell, hogy a vállalat számítógépét az adott országban létesítse. És a létesítéssel csupán elektronikus létesítést kell érteni. Ezek után a világhálón keresztül a cég már kínálhatja is az immateriális információkon alapuló árukat és szolgáltatásait az egész világnak.

Az internetes kereskedelem már ma, nevezhetjük akár kezdeti állapotnak is,

sok formában jelenik meg. A legegyszerűbb típusa az, amikor az eladó és a vevő között csupán a szerződés megkötése történik elektronikus úton, ám az áru leszállítása fizikailag valósul meg. Ilyenek például az internetes áruházak. A vevő elkezd böngészni az e-katalógusokat, kiválasztja, megrendeli a terméket, majd leszállításkor vagy utána készpénzzel, csekken, esetleg hitelkártyával, vagy elektronikus pénzzel kifizeti azt. Vannak azonban digitalizált formában is nyújtható szolgáltatások is. Ilyen lehet egy szoftver letöltése, honlapok készíttetése, és ide tartoznak a pénzügyi és befektetési szolgáltatások – számlavezetés, fizetési forgalom lebonyolítása, értékpapírügyletek – is. E technikával a megrendelés, a szolgáltatás nyújtása és a kifizetés általában azonos időpontban történik.

Az elektronikus kereskedelmen belül további vonal húzható meg a nagykereskedelmi („business to business” azaz „b2b”) és a kiskereskedelmi, fogyasztói (business to consumer „b2c”) ügyletek között. A (b2b) kereskedelem esetében gyakran zárt hálózaton keresztül történik az üzlet, sokszor a felek által részletesen kidolgozott szabályok és szerződések szerint. A b2c ügylet jellemzően nyilvános, sokszor a felek nem is ismerik egymást.

⇒ Az elektronikus pénz

Az e-pénz az a pénz, amivel az interneten keresztül lehet vásárolni. Az elektronikus pénz általános definíció arra a pénzre, ami digitálisan az azt kibocsátó intézmény saját titkosítási kódjával van megjelölve.

A gyakorlatban az elektronikus kereskedelem e-pénze és a fizikailag bonyolított kereskedelem készpénze azonos funkciót tölt be: szabadon átruházható, és széles körben használható fizetések teljesítésére. Az elektronikus kereskedelmi szegmens növekedésével az e-pénz szerepe és gazdasági súlya is növekedni fog.

A fejlett országokban egyetlen intézmény jogosult pénzkibocsátásra, általában a jegybank, és a kibocsátott pénz formailag a jegybankkal szembeni követelésként jelenik meg. Az elektronikus kereskedelemben használatos elektronikus pénzt azonban magántársaságok bocsátják ki. Az EU elektronikus pénzről szóló irányelve (2000/46/EC) alapján az elektronikus pénz olyan pénzhelyettesítő eszköz, amely korlátozott összegű fizetések teljesítésére szolgál, a kibocsátóval szembeni követelésként megjelenő monetáris érték, amelyet pénz ellenében bocsátottak ki, elektronikus úton tárolnak, és fizetőeszközként a kibocsátón kívül más vállalatok által való elfogadásra szolgál, tehát önmaga pénzértéket testesít meg. Ebből következően minden jogi személy – néhány egyéb feltétel megléte esetén – jogosult elektronikus pénz kibocsátására.

2001 végéig a magyar rendelkezések szerint az e-pénz készpénz-helyettesítő fizetési eszköz volt, így kibocsátója csak hitelintézet lehetett. Azonban a 232/2001. (XII. 10.) Korm. rendelet a pénzforgalomról, a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről a magyar e-viszonyokat EU konformmá tette, tehát már hazánkban is a jogi személyek széles köre bocsáthat ki elektronikus pénzt.

⇒ A jogi kontroll

Az internet szerteágazósága nehezíti a központi ellenőrzés, így a kormányzati ellenőrzés lehetőségét is. Ennek ellenére a kormányok kíváncsiak lehetnek arra, hogy mi is zajlik a telefonvonalakon, és arra törekszenek, hogy az ellenőrzés legalább egy bizonyos szintjét meg tudják valósítani. A helyzetet nehezíti, hogy az internetező magán- és üzleti személyek legtöbbször a bizalmas kezelésben és a titoktartásban érdekelt. Egy vállalkozás például szeretné a pénzügyi tranzakcióit és levelezéseit lehallgatás és cenzúra nélkül végezni. Ennek érdekében a cégek és magánszemélyek titkosíthatják ügyleteiket, és ha ezt magas szinten teszik, a kormányzatok, ha esetleg jogukban áll, akkor sem tudják ellenőrizni, hogy a csatornákon netán adóköteles, vagy illegális információk vándorolnak-e.

Az interneten folyó ügyletek nyomon követése a világháló egy további sajátossága is nehezíti. Az információk digitális formában vándorolnak. Ezek az információcsomagok tartalmazzák az eredési és a célhelyek megjelölését, azaz ismert a küldő és a fogadó szerver. Ahhoz, hogy ezek az elektronikus küldemények a megcélzott helyre érkezenek, minden internetes szervernek van egy „címe”, az internet protokoll (IP) cím. Több milliárd IP címet használnak világszerte. Ezeknek egy része meghatározott internetfelhasználókhoz van hozzárendelve, tehát ezen felhasználók „fix IP címmel” rendelkeznek. A világhálót igénybevevők hatalmas száma azonban nem teszi lehetővé, hogy minden internetezőnek saját címe

legyen. Ebből kifolyólag a felhasználókat a szolgáltató sokszor csak átmenetileg köti hozzá egy IP számhoz, s ez a hozzárendelés csupán addig érvényes, amíg be nem fejeződik a „szörfözés”. Utána az IP számot a következő felhasználó kapja meg. Ezek az átmeneti címek általában a telefonvonalon történő internetes bejelentkezésekre (dial up connection) érvényesek.

A jogi hatóságok sokszor olyan polgárgogi döntésekhez szükséges tényeket sem ismernek, illetve nem pontosan ismernek, hogy valóban létrejött-e a szerződés, és ha igen, akkor mi által, mely időpontban és

kik között, milyen jog az irányadó, s nem utolsósorban melyik bíróság illetékes a jogviták eldöntésére.

AZ INTERNET ÉS AZ ADÓZTATÁS

⇒ A tipikus internetes ügylet

Nézzük meg, hogy mi a különbség egy jellemző, fizikai valójában lebonyolított, és egy tipikus internetes vásárlás között. Vegyük a bonyolultabb esetet, hogy a vásárlás külföldön történt.

A hagyományos vásárlás

	Árumozgás	Adó- és járulékfizetési kötelezettség
1. lépés	<ul style="list-style-type: none"> • A vevő megkapja az árut • Az eladó megkapja az ellenértéket 	<ul style="list-style-type: none"> • nyereségadó • osztalékadó • szja • iparűzési adó • tb., stb.
2. lépés	<ul style="list-style-type: none"> • A vevő határátlépéssel hazájába viszi a javat. 	<ul style="list-style-type: none"> • vám • vám áfa

Az eladó abban az országban, ahol devizabelföldinek számít, az értékesítéseiből származó nyereségei után az adott ország adózási szabályainak megfelelően nyereség- és osztalékadót fizet. Amennyiben magánszemélyként (is) van jövedelme az eladónak, azt személyi jövedelemadó (szja) terheli.

Amikor a vevő hazaviszi, tehát saját országába szállítja az árut, akkor azt vám és vám áfa is terheli.

Az interneten történő vásárlás legáltalánosabb példája a következő. A vásárló

csatlakozik a világhálóra. Megkeresi az őt érdeklő oldalt. Onnan letölti a kiválasztott szoftvert (esetleg zenét, irodalmat, játékot), és a letöltésért cserébe bankkártyával vagy elektronikus pénzzel fizet. Az értékesítést végző társaság honlapja egy központi számítógépen van. E központi számítógép elvileg bárhol lehet, és a vásárló is – adminisztratív és technikai korlátoktól eltekintve – akármelyik országból felcsatlakozhat az internetes rendszerre.

Ebben az esetben az első és a második lépés összemosódik, hiszen elektronikus

úton rögtön a megrendelő helyszínére kerül az áru, s kérdéses az is, hogy történt-e határátlépés.

Vitatott, vitatható kérdés a vásárlás helyszíne is. Ha a vevő „A” országban nyomja meg a billentyűt, akkor a vásárlás „A” országban történt? Vagy a szoftvert duplikáló és küldő központi számítógép helye a meghatározó? Esetleg az a fontos, hogy ki, és melyik országból – legyen az „C” ország – üzemelteti a szoftvert kínáló oldalt? Az is kérdéses, hogy mely országból származik a bevétel, hiszen lehetséges az, hogy az „A” országban tar-

tózkodó vevő történetesen egy „D” ország állampolgára, és a fizetést is egy „D” ország bankkártyájával végzi. Ne is beszéljünk arról, hogy a „D” ország polgára, esetleg egy „E” ország bankkártyájával fizet.

A másik kérdés az, hogyan lehet nyomon követni azt – természetesen a banktitkot feltételezve –, hogy az eladó hány darab szoftvert is adott el. Ennek a nyereségadó meghatározásakor van elsődleges szerepe, ám a vám és vám áfa kikerülését is lehetővé teszik a be nem vallott tranzakciók.

Az internetes vásárlás

	Árumozgás	Adó- és járulékfizetési kötelezettség
1. és 2. lépés	<ul style="list-style-type: none"> • A vevő megkapja az árut • Az eladó megkapja az ellenértéket • A vevő határátlépéssel hazájába viszi a javat. 	<ul style="list-style-type: none"> • nyereségadó • osztalékadó • szja • iparűzési adó • tb. • vám • vám áfa

A kormányok érdekeltek abban, hogy nyomon kövessék, akár lehallgatás árán is, állampolgáraik internetes ügyleteit, és megfelelés esetén adót vessenek ki. Itt viszont az állam ellenőrzési érdeke és a személyiségi jogok erősen sérülhetnek. S amennyiben a jogi, filozófiai kérdésekre megoldás is találatna, még mindig szembe találnánk magukat a már bemutatott mozgó IP címek problematikájával is.

A jelenleg fennálló törvények és szabályok minden bizonnyal nem tökéletesen alkalmasak az elektronikus tranzakciók

megfelelő adóztatására. A kormányok feladata, hogy az interneten zajló ügyleteket hozzáigazítsák a jelenlegi törvényekhez, és/vagy a jelenlegi törvényeket igazítsák az új metódusokhoz.

⇒ Hogyan lehet eltitkolás, tehát jogszabálysértés nélkül elkerülni az adófizetést?

Ebben a fejezetben az adófizetési kötelezettség mértékének csökkentésére rendelkezésre álló eszközöket mutatjuk be.

Az offshore cégek nyújtotta lehetőséget azonban itt nem tárgyaljuk, hiszen a téma szerteágazó volta miatt a kérdést külön részben fogjuk megvizsgálni. Nem foglalkozunk a törvénytelen módszerekkel sem, mint a fiktív számlák világa, illetve a jövedelem eltitkolásának a lehetőségei.

A jövedelmeket két nagy csoportba lehet sorolni: megkülönböztethetünk passzív és aktív jövedelmeket. A passzív jövedelmek a kamatjövedelem, az osztalék, a jogdíj stb. Ezek adóztathatók abban az országban, ahol a jövedelem keletkezik, vagy ahol a szellemi terméket hasznosítják, esetleg ahol a tulajdonos illetőséggel bír. Gyakran ugyanaz a jövedelem több országban is megadóztatható, kivéve, ha ennek elkerülésére kettős adóztatást elkerülő egyezményeket írtak alá. E csoportba tartozik például a forrásadó. Az aktív – kereskedelmi – tevékenységből származó jövedelmeknél egyszerűbb az adóztató hatóság meghatározása, így a gazdasági szereplő e típusnál könnyebben tud hatékony adótervezésben gondolkodni.

a) A precedens alapú **angolszász** jogrendben devizabelföldinek az a vállalkozás számít, ahol a tevékenység zajlik. A **német** jog ezzel ellentétben azt tekinti adókötelesnek, aki be van jegyezve. Ebből kifolyólag, ha egy amerikai bejegyzésű vállalat Európában tevékenykedik, elvileg egyik ország jogrendjében sem tartozik adófizetési kötelezettség alá. Tehát bármely – legyen az internetes vagy nem internetes vállalkozás – élhet a tevékenység, illetve bejegyzés kedvező megválasztásának eszközével.

Magyarországon az 1996. évi LXXXI törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, az 1995. évi CXVII törvény a személyi jövedelemadóról, illetve az 1992/203. APEH iránymutatás rendelkezik arról, hogy adózási tekintetben ki számít belföldi illetőségűnek.

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról

4. § 7. belföldi személy: a belföldi jogszabály alapján létrejött jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező társas cég, személyi egyesülés, egyéb szervezet, valamint a személyi jövedelemadóról szóló törvény szerint belföldi illetőségűnek minősülő magánszemély;

1995. évi CXVII törvény a személyi jövedelemadóról

3. § 2. Belföldi illetőségűnek kell tekinteni a magánszemélyt, ha állandó lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye Magyarországon van. Az állandó lakóhely az olyan lakóhely, ahol a magánszemély tartós ottlakásra rendezkedett be. Ha ezek egyike sincs Magyarországon, akkor az illetőséget a más államban lévő állandó lakóhely határozza meg. Abban az esetben, ha a magánszemélynek több állam területén is van állandó lakóhelye, akkor az illetőséget a létérdekek központja szerint kell figyelembe venni. A létérdekek központja azt az államot jelenti, amelyhez a magánszemélyt a legszorosabb családi, gazdasági kapcsolatok fűzik. Ha a magánszemélynek más állam területén sincs állandó lakóhelye, akkor az illetőséget a más államban lévő szokásos tartózkodási hely szerint kell figyelembe venni. Amennyiben az előzőek egyike szerint sem állapítható meg az illetőség, akkor az állampolgárságot kell alapul venni.

3. Belföldről származik a jövedelem, ha belföldi illetőségű munkáltatóval, megbízóval létesített jogviszonyból, vagy – a munkáltató illetőségétől függetlenül – belföldön végzett tevékenységből vagy belföldön lévő vagyomból keletkezik. A munkáltató, a megbízó akkor belföldi illetőségű, ha belföldön székhellyel, telephellyel (ez utóbbihoz értve a képviselőt is) rendelkezik, vagy mint magánszemély, belföldi illetőségű, azzal, hogy székhely, telephely alatt az adózás rendjéről szóló törvényben foglaltakat kell érteni.

4. Külföldről származik a jövedelem, ha az külföldi illetőségű munkáltatóval, megbízóval létesített jogviszony alapján külföldön végzett tevékenységből vagy a külföldön lévő vagyomból keletkezik. Külföldön végzett tevékenység esetén a jogviszonyt az adott külföldi állam joga szerint kell minősíteni. Az osztalék, az árfolyamnyereség, a kamat akkor tekintendő külföldről származó jövedelemnek, ha a jövedelem folyósítója a belföldi jogszabályok alapján külföldi illetőségűnek minősül.

1992/203. APEH Iránymutatás

A magánszemélyek jövedelemadójáról szóló, módosított 1991. évi XC. törvény 1. § (1) bekezdése szerint a belföldi illetőségű magánszemélyt az összes jövedelme után adókötelezettség terheli. A 3. § 1) pontja szerint az a magánszemély belföldi illetőségű, akinek lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye Magyarországon van.

Az adózás rendjéről szóló, módosított 1990. évi XCI. törvény 97. § e) pontja szerint lakóhely az olyan helyiség, amelyet valaki lakásként használ vagy a körülmények arra utalnak, hogy azt lakásának tekinti. Ha a külföldi magánszemély kijelenti, hogy a helyiséget azért nem tekinti lakásának, mert csak átmenetileg – munkavégzés céljából – tartózkodik Magyarországon, akkor belföldi illetőségét a lakóhely alapján nem lehet megállapítani. Ebből a szempontból annak sincs jelentősége, hogy a magánszemély szállodai szobát foglal vagy lakást bérel, illetőleg a bérleti szerződés (szobafoglalás) mennyi időre szól.

A külföldi magánszemély belföldi illetősége a fentiek túlmenően a szokásos tartózkodási helye alapján is megállapítható. Ha ugyanis a magánszemély szokásos tartózkodási helye Magyarországon van, akkor őt belföldi illetőségűnek kell tekinteni. Szokásos tartózkodási helye annak a magánszemélynek van Magyarországon, aki az adott naptári évben legalább 183 napot belföldön tartózkodott. A belföldi tartózkodási időtartamának megállapításánál a be- és kiutazás napja egész napnak számít.

E megközelítésben tehát a magánszemély tényleges magyarországi tartózkodásának időtartama dönti el a belföldi illetőséget, függetlenül attól, hogy az előzőek szerinti lakóhelye Magyarországon van-e vagy sem.

A leírtakból következően a külföldi magánszemély belföldi illetőségének (lakóhely, szokásos tartózkodási hely) megállapítása az általa megszerzett jövedelem magyarországi adókötelezettsége szempontjából szükséges, míg a 7/1982. (VIII. 26.) BM rendelet szerinti állandó lakóhely megállapítása a sja-törvény 10. §-ában foglaltak alkalmazása szempontjából meghatározó.

b) A fenti székhely-tevékenység pár „optimális” megválasztásának egy speciális típusa, az örök utazó létforma. Ennek öt kritériuma van. 1. „A” országban legyen valaki állampolgár, 2. „B” országban végezzen vállalkozási tevékenységet, 3. „C” országban tárolja a vagyonát, 4. „D” országban tartózkodjon, 5. egy „E” országban töltsse el szabadidejét (de csak annyit legyen itt, hogy ebben az országban ne váljon devizabelföldivé).

Megfigyeljük, a fentiek alapján az „örök utazóknak” leginkább sehol sincs adófizetésre kötelezve.

- c) A vállalkozás telepíthető kedvező adózási környezetbe is. Ennek az a hátránya, hogy a kedvező adózási helyek nem feltétlenül, sőt általában nem esnek egybe a széles piacot kínáló helyekkel. Ezt az együtt nem állást – más problémákkal együtt – oldhatja meg az offshore cég intézménye.
- d) Az offshore cégek nyújtotta adókimélő módszer és az internetes cégek kapcsolatát a téma szerteágazó volta miatt külön fejezetben tárgyaljuk.

⇒ Mennyivel különbözik az adóelkerülés internetes és hagyományos társaság között?

- a) Egy fizikai valójában megjelenő áru esetében a termelésének egyik helyről a másikra helyezése költséges vállalkozás, így sokszor a potenciálisan megspórolható adó mértéke kisebb az áttelepítési kiadásoknál, így összességben nem éri meg a mozgatás. A számítógépről nyújtott szolgáltatás teljesen más. Egy internetes oldalt, vagy szervert elhanyagolható ráfordítással lehet mozgatni, így ennek az esetben már érdemes az adóoptimalizáció oldaláról gondolkodni, s számos internetes vállalkozás él is a kedvező központi hely megválasztásának a lehetőségével.
- b) További „előnye” az internetes vásárlásnak, hogy nehezen határozható meg a vásárlás helye, így ez esetben a vásárlási helyszínt lehet kedvezően kiválasztani.

AZ INTERNET ÉS AZ OFFSHORE CÉGEK

⇒ Az offshore cégek általánosságban

Már az ókori Görögországban is volt arra példa, hogy az a városállam exportált egy árut, ahol kedvezőbb volt a jogi, adózási környezet. Az offshore cégek ezek újabb kori leszármazottjai. Az ilyen külföldön tevékenykedő cégek tulajdonosait nevezhetjük akár „jogi arbitrazsőröknek” is, akik „lefölözik” az adózási szabályok különbözőségéből adódó előnyöket.

Az offshore kifejezés szó szerint part mentit, part felőlit, ténylegesen azonban „adó jogilag területen kívüli”-t jelent. A fogalom gazdasági-jogi tartalma szerint olyan vállalkozást jelent, mely a bejegyzése szerinti államban – tehát a cég székhelyén – nem végez gazdasági tevékenységet. A tax-haven – adóparadicsom – kifejezést, mely azt jelenti, hogy az adott állam gazdasági viszonyai az adóalanyok számára rendkívüli előnyöket nyújtanak, gyakran hallani az offshore fogalommal társulva. Ez azért van, mivel offshore cégeket leggyakrabban adóparadicsomokban alapítanak.

Sok magyar vállalat alapít adómérséklés érdekében külföldön offshore céget, ám a külföldiek Magyarországot – 1994. január 1. óta lehet offshore céget alapítani – is adóparadicsomként tartják számon. Hazánkban az offshore cégek alapításában és működésében az alábbi törvények a legfontosabbak.

1996. LXXXI. Tv.: a társasági adóról és az osztalékadóról
4. § 28. külföldön tevékenységet végző: az a belföldön a gazdasági társaságokról szóló törvényben foglaltak

szerint alapított, belföldi székhellyel rendelkező korlátolt felelősségű társaság, részvénytársaság, amely az adóévben folyamatosan megfelel az a)–f) alpontokban megjelölt valamennyi feltételnek, azaz

- a) rendelkezik a pénzügyminiszter vámszabad területi társaságokat megillető kedvezményeket biztosító – 1992. december 31. napját követően megadott – engedélyével, vagy amelyet 1996. december 31. napjáig a pénzügyminiszter, ezt követően az állami adóhatóság a b)–f) alpontokban foglalt feltételek együttes fennállására tekintettel nyilvántartásba vett, és e nyilvántartásból – a társaság kérelmére vagy a feltételek bármelyikének való meg nem felelés miatt – nem törölt,
- b) kizárólag olyan kereskedelmi tevékenységet végez, amelynek során a vele szerződő fél nem minősül belföldi személynek, és a teljesítés helye a szerződés szerint és ténylegesen is külföld és/vagy kizárólag olyan (a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló törvény alapján pénzügyi szolgáltatásnak vagy kiegészítő pénzügyi szolgáltatásnak nem minősülő) szolgáltatást nyújt, amelynek teljesítési helye az általános forgalmi adóról szóló törvény előírása szerint külföld,
- c) belföldi államigazgatási és bírósági eljárásban képviselővel kizárólag belföldi ügyvédet bízik meg, valamint együttesen, a társaság vezető tisztviselőinek, felügyelő bizottsága tagjainak és alkalmazottainak többsége a személyi jövedelemadóról szóló törvény szerint belföldi illetőségűnek minősülő magánszemély, továbbá könyvvizsgálati kötelezettségének belföldön bejegyzett könyvvizsgáló által tesz eleget,
- d)
- e) a társaság és tagja (részvényese) – ha részvénytársaság – kizárólag névre szóló részvényt bocsátott ki, továbbá a társaságnak és tagjának (részvényesének) sem közvetlenül, sem közvetve nincs más belföldi gazdasági társaságban, szövetségben, közhasznú társaságban vagy egyesülésben részesedése, valamint a társaság tagjának (részvényesének) nincs belföldön telephelye, kereskedelmi képviselője,
- f) a társaságnak nincs belföldi személy tagja (részvényese), továbbá a társaság tagjának (részvényesének) a tagjai (részvényesei) között sincs belföldi személy, illetve – ha a társaság tagja (részvényese) nyilvánosan működő részvénytársaság – a tag (részvényes) jegyzett tőkéjének legfeljebb három százalékát képviselő részvény van belföldi személy(ek) tulajdonában;

19. § (1) A társasági adó a (2) bekezdésben foglaltak kivételével a pozitív adóalap 18 százaléka.

(2) A külföldön tevékenységet végző esetében a társasági adó a pozitív adóalap 3 százaléka.

1990. évi C. tv. a helyi adókról

3. § (4) A törvény hatálya – a 34. §-ban foglaltak kivételével – nem terjed ki ... a külföldön tevékenységet végzőre, utóbbira azonban csak a helyi iparüzési adó vonatkozásában.

⇒ Az offshore cégek csoportosítása

A teljesen adómentes helyszínek – ezek semmilyen adót nem vetnek ki, még az ott működő cégekre és a lakókra sem. Ilyenek például Anguilla, Antigua, Aruba, a Bahamák, Belize, Bermuda, a Kajmán-szigetek, Turks és Caicos, Nauru, a Brit Virgin-szigetek és Vanatau, Seychelles.

A csak a helyben keletkező jövedelmet adóztatók – az itt bejegyzett cégek korlátlan mértékű külföldi jövedelemre tehetnek szert adófizetési kötelezettség nélkül. Ezek: Libéria, Liechtenstein, Panama, Hongkong, Costa Rica, Szingapúr, Delaware.

Az olyan országok, ahol ugyan az offshore cégeknek is kell adózniuk, ám az adókulcs igen kedvező. Ilyen Barbados, Ciprus, Holland Antillák, Hollandia, Luxemburg, Magyarország, Málta, Svájc.

A fenti kategóriák bármelyikében külön csoportot jelent a kettős adóztatást elkerülő egyezményekkel, illetve vám- és tarifamegállapodásokkal rendelkező helyszínek – ezt az ott működő cégek adott esetben kihasználhatják. Ilyenek például: Holland-Antillák, Malajzia, Man szigete, Ciprus, Magyarország.

Az alaptőke-követelmény szerint is csoportosíthatunk: az angolszász jog alapján működő helyszínek, országok nem szabnak alaptőke-kötelezettséget. Itt az alaptőke akár egy dollár is lehet. Ennél sokkal szigorúbbak a német jog alapján működő helyszínek, mint Svájc, Luxem-

burg, Liechtenstein, valamint a kivételt jelentő Ciprus és Madeira.

⇒ Milyen célból érdemes offshore céget alapítani vagy vásárolni?

Export–import üzlet. Tegyük föl, hogy külföldön szeretnénk értékesíteni egy bizonyos árut. Értéke 1 millió Ft, az értékesítési ár 2 millió Ft, ezek alapján a nyereségünk 1 millió Ft. Ha ebből nem szeretnénk sokat adózni, akkor praktikus egy adóparadicsomban működő offshore céget beiktatni az ügyletbe. Eladjuk tehát a termékünket az offshore cégünknek 1 100 000 Ft-ért, majd a tényleges vevő az árut az offshore cégtől veszi meg. Így nálunk, a magas adózású országban a profitnak csak a 10 százaléka keletkezett, a profit 90 százaléka a kedvező adózási országban számít adókötelesnek. Amikor importálunk, akkor vagy az értékesítő cég adóalapját tudjuk csökkenteni, azaz növeljük a hasznát, így a haszon egy részének átengedése révén esetleg olcsóbban juthatunk külföldi árukhoz, vagy a vám oldaláról tudunk kedvezőbb helyzetbe kerülni. Illetve az előző exportpéldának az ellentétéként: drágán vásárolunk, hogy ne legyen belföldön magas az adóalapunk. Ekkor a haszon ismét külföldön, az adóparadicsomban képződik.

Versenyjogilag, versenyezettési szempontból is érdekes a helyzet. Azok a cégek, amelyek nem élnek az offshore nyújtotta lehetőségekkel, versenyhátrányba kerülnek. Az átláthatatlanságán túl – hiszen az offshore ügylet semmiképpen sem „üvegseb” típusú – talán ez a fő szempont, ami miatt az EU nem támogatja off-

shore cégek intézményét. Magyarországon is a szóban forgó cégeknek nyújtott adókedvezmény csupán 2005 végéig tartatható fenn, se ez is csak a 2002. december 31-e előtt bejegyzett társaságok vonatkozásában. (A törvényalkotók egyéb utakat keresnek, hogy más kedvezménnyel itt tudják tartani a cégeket.)

Szolgáltatások vásárlása az offshore cégtől. Láttuk, hogy amennyiben egy érdekeltségi körbe tartoznak adóparadicsomban és „normálisan adózó” országokban működő társaságok, érdemes az adóalapot az „adózó országban” csökkenteni, és helyette a nyereséget az adóparadicsomban kimutatni. E „transzfernek” a legegyszerűbb módja szolgáltatások vásárlása. E szolgáltatás lehet:

- pénzügyi szolgáltatás,
- szakértés,
- piackutatás,
- lízing,
- licencdíj,
- keretszerződés kötés,
- jogdíjak, know-how-k, technológia vásárlása,
- részvények vásárlása, visszavásárlása.

Amennyiben a szolgáltatás valóban megtörténik, akkor legális adócsökkentésről beszélhetünk, de nem merészség azt feltételezni, hogy sokszor csupán a számla kiállításában merül ki a szolgáltatás. A nyújtott szolgáltatás túlárazása – bár nehéz rámondani egy szolgáltatásra, hogy kevesebbet ér, hiszen nehezen határozhatók meg a valós árak – szintén lehetőség a kedvezőbb adózási környezet kialakítására. A nyomozhatóságoknak tehát igen nehéz feltárniuk és főleg bizonyítaniuk az ilyen ügyeket.

Ingtatlanügyletek. Ezek esetén is célszerű offshore céget alkalmazni. Segítségével egyrészt viszonylag könnyen lehet ingatlant vásárolni (mintegy vagyontésként is), másrészt az ingatlan értékesítésekor elegendő az ingatlant tulajdonló céget eladni.

Illetékügyletek. A fejlett tőkés országokban nagyon magas illeték terheli a hajók és repülőgépek tulajdonosait. Amennyiben viszont ezeket a közlekedési eszközöket Libériában vagy Panamában, esetleg Cipruson jegyzik be, az illeték összege rendkívül alacsony, ráadásul a személyzetre vonatkozó munkajogi szabályok is nagyon kedvezőek.

Kettős adóztatás elkerülése. Dél-Afrikai Köztársaság és az Amerikai Egyesült Államok között nincs kettős adóztatást elkerülő egyezmény, de Magyarország és az USA között van. Érdemes ezért egy piacképes terméket vagy szolgáltatást Dél-Afrikából egy hazánkban bejegyzett offshore cégen keresztül exportálni az Egyesült Államokba vagy bármely más, ennek a feltételnek megfelelő célországba.

Anonimitás. Több cég és magánszemély igyekszik eltitkolni, hogy ő áll egy vállalkozás vagy egy vásárló háttérében. Ennek lehet üzlettaktikai oka, de politikusok is elbújhatnak például a szerzett tulajdon bevallása alól. Végző esetben utalhat pénzmosásra is a tulajdonosok háttérben maradása.

Egy külföldi cég tulajdonának presztízse. Elképzelhető az is, hogy valaki csupán a saját maga PR-ja szempontjából vesz egy ilyen céget, hogy „divatos” névjegykártyát tudhasson magáénak.

Egyéb okok. 1. diverzifikálni akarjuk tevékenységünket, és erre egy offshore

cég nyújt lehetőséget, 2. gazdasági függetlenségünket tudjuk így növelni, 3. vám-szabadterület, 4. európai vámokmány szükségessége, 5. cégautó lehetősége, 6. tröszt alapítása, 7. engedélyhez kötött tevékenység gyakorlása stb.

⇒ A megtakarított és az adóparadicsomban „maradt” jövedelmek repatriálása

Amennyiben az adóparadicsom és a hazai állam között van kettős adóztatást elkerülő egyezmény, akkor nyereségadó-fizetési kötelezettség csak az adóparadicsomban keletkezett, tehát további nyereségadót már nem kell fizetni.

A személyi jövedelemadó fizetésének elkerülése már némi kényelmetlenséggel jár. Egészen egyszerűen olyan évben kell a kiválasztott, lakóhelyül szolgáló országba utalni a jövedelmet, amikor az adózó nem számít devizabelföldinek, nem esik a hazai adótörvények rendelkezései alá, azaz hazánkban például olyan évet kell választani, amikor az adózó 183 napnál kevesebbet tölt „otthon”. Tehát választani kell az elutazás és az adófizetés költségei között.

A fenti „kiskapu” becsukását jelentheti a vagyon megadóztatása. Am bízvást állíthatjuk, hogy egy esetleges vagyonadó bevezetése is a „rendesen adózókat” sújtaná duplán, és az „adózni keveset szeretők” ekkor is megtalálnák a módját, hogy ne essenek adófizetési kötelezettség alá.

⇒ Az offshore cégek fent említett tulajdonságai az internet szemszögéből

Az első és legfontosabb tényező, hogy a bemutatott pénz-, áru- stb. mozgás sok-

kal nehezebben lenne kivitelezhető fejlett informatikai és telekommunikációs eszközök nélkül.

A legnagyobb arányban a kereskedelemnek az internetes ága költözött az adóparadicsomokba. Ezeknél, mint láttuk, nem szükséges költséges termelőeszközmozgatást végezni az áttelepítéshez.

Bemutattuk, hogy az offshore cégeken keresztül történt szolgáltatásvásárlással csökkenthető az adóköteles jövedelmünk. Az említett szolgáltatások közül távoli helyek között talán a legegyszerűbben kivitelezhető és egyben a legnehezebben ellenőrizhető és árazható, ha a szolgáltatás a számítástechnika világához köthető.

Az internet és az offshore cégek ismerete átvezet minket az utolsó fontos témánkhoz, az internet nyújtotta új pénzmosási lehetőségekhez.

AZ INTERNET ÉS A PÉNZMOSÁS

A pénzmosásnak ez az új lehetősége a pénzmosással foglalkozó egyik fő szervezetnek, a Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) -nek is felkeltette az érdeklődését, s az utóbbi évek FATF ülésein az online, illetve e-ügyletek napirenden voltak.

A FATF egy kormányközi szervezet, amely nemzeti és nemzetközi szinten a pénzmosás elleni harcot tűzte ki zászlajául, s céljuk, hogy a pénzmosás elleni törvények és szabályok megalkotásához megteremtsek a megfelelő politikai szándékot.

Tevékenységéhez tartozik tagjai pénzmosás elleni ügyleteinek felügyelete, a pénzmosási technikák nyomom követése, s a pénzmosás elleni intézkedések és törvénykezések segítése.

A FATF-ot a párizsi G-7 ülés alapította meg 1989-ben. Kezdetben a G-7 országok, az European Commission és további 8 ország csatlakozott, mely kör mára az alábbiakra bővült:

Argentína, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Brazília, Kanada, Dánia, European Commission, Finnország, Franciaország, Németország, Görögország, Gulf Co-operation Council, Hong Kong, Kína, Izland, Írország, Olaszország, Japán, Luxemburg, Mexikó, Hollandia, New Zealand, Norvégia, Portugália, Szingapúr, Spanyolország, Svédország, Svájc, Törökország, Nagy-Britannia, Egyesült Államok.

Alapításkori megállapodás szerint a FATF 2004-ig mindenképpen folytatja működését, s további tevékenységéről a szükségesség alapján fognak dönteni.

A FATF folyamatosan közli a nem kooperáló országok listáját, melyen sajnos 2000-ben és 2001-ben hazánk is szerepelt. A konkrét lépéseket értékelendő 2002-ben a FATF levette Magyarországot a nem kooperálók listájáról, azonban a pénzügyi világban még élnek negatív reflexek a magyar állampolgárokkal szemben.

Ahogy a korábbi fejezetekben is bemutattuk, az elmúlt időszakban megsokszorozódott az online banki szolgáltatást nyújtó pénzügyi intézmények köre, illetve az általuk kínált szolgáltatási paletta is folyamatosan színesedik. (Természetesen az elterjedés regionként eltérő, hiszen Kínában még ma is a legjellemzőbb a készpénzes fizetés, illetve az ATM-ek használata, míg például Finnországban a kiskereskedelmi fizetési utasítások 85 százaléka elektronikusan jut el a bankokhoz.)

Az internet nem önmagából kifolyólag jelent pénzmossási veszélyt, hanem három alaptulajdonsága teszi pénzmossásra alkalmassá:

- a szabad csatlakozási lehetőség,
- a személytelen kapcsolatok,
- az elektronikus ügyletek gyorsasága.

Érdekesség, hogy éppen a felsorolt tulajdonságok következtében alacsony költségűek és hatékonyak, s emiatt is terjed-

nek folyamatosan az internetes pénzügyi szolgáltatások. Ám ugyanezen tulajdonságok következtében egyre nehezebb az ügyfelek beazonosítása, a számlák és tranzakciók ellenőrzése.

Már az ügyfél és a pénzügyi intézmény közötti első „találkozás” is kockázatokat jelent. A hagyományos világban az intézmény és a szolgáltatásokat igénybevevő személyesen találkoztak egymással, s az aláírás és az egyéb beazonosítás helyben történt meg. Ha a kapcsolatfelvétel lehetséges nem személyes találkozás révén, illetve az új típusú viszony nem köthető egy régi, még élőben kötött ügyletkez, akkor a pénzügyi vállalkozás lényegesen jelentősebb kockázatot vállal.

A kezdeti beazonosítás után, a mindennapi használat során is, amíg az ügyfélnek kellett bemenni minden egyes tranzakciókor a bankba, megvolt a személyes kontaktus, s ez ellenőrzést jelentett az ügyletet elindító személyt illetően. Az internetes pénzügyek során azonban jóval kevesebb eszköze van a pénzintézetnek arra, hogy ellenőrizze, hogy a jogosult adta-e az utasítás. (A jelszavas védelem könnyebben kijátszható, mint a személyes ellenőrzés.) Miután a felhasználó az internetről bárhonnán „beléphet a bankba”, s a belépést az teszi lehetővé, a bank nem tudja ellenőrizni a belépés helyét.

A törvényalkotóknak az is nehézséget jelent, hogy az országok törvényhozási határait átlépi az internet, és hatékony megoldást csak egy nemzetközi szintű szabályozás jelenthet.

A híres/hírheft 2001. szeptember 11-i terrortámadás után a pénzmossás egy új ágával is nagyobb súllyal kezdtek el a vi-

lágban foglalkozni: a terroristák, illetve a hozzájuk kapcsolódó társaságok által elkövetett pénzmosásokkal, melyet szintén segíthet az elektronikus világ kínálta anonimitás.

⇒ Lehetséges pénzmosási technikák

1. Internetes szolgáltatás nyújtása általánosságban

Igen egyszerű a technika. Alapítani kell egy internetes szolgáltatások nyújtására specializálódott céget. A pénzmosó ezek után „használja” a szolgáltatást, és bankkártyával vagy elektronikus pénzzel fizet értük. A szolgáltatások nyújtója tehát már legális jövedelmet tudhat magáénak, holott korábban a számlán levő összeg, ahonnan a kifizetés történt, származhatott akár nem jogszerű ügyletből is.

A pénzmosó tehát rendelkezik a bankszámláról, és a szolgáltatást nyújtó céget is vezeti. A tisztára mosásban résztvevő többi szereplő, a bank, az internetes szolgáltató csak a kör felét látja, így nincs oka a gyanakvásra. A szabályozó hatóságoknak tehát alaposan meg kell vizsgálniuk a tulajdonosi összefonódásokat, ami a világ több országára kiterjedő kapcsolatrendszereknél nem is könnyű feladat, hiszen számos állam együttműködését igényelheti, s a legügyesebb „pénzeltüntetők” nem csak kételeműre, hanem több tíz eleműre is ágaztathatják a gépezetüket.

Nézzünk meg egy még kifinomultabb pénzmosórendszert. Ilyenkor elképzelhető, hogy annak még a bank is részese. Az internet nyújtotta gyors eszközökkel lehetőség van, leginkább a bemutatott, kisebb

jogi szigorral rendelkező offshore területeken, bank alapítására. E pénzügyi intézmények funkcionálhatnak bankként, tehát egy átlagos ügyfél is igénybe veheti a szolgáltatásokat, ám lehet olyan „bankot” is létrehozni/megvenni, amelyik csupán a tisztára mosáshoz szükséges, tulajdonképpen leginkább nem is működik (shell bank).

A saját bankok más szempontból is hasznosak lehetnek: egyéb pénzintézetekkel is szerződhetnek, hogy a befogadó (nevezzük „nagy”) bank biztosítson a „kis” bank ügyfelei számára szolgáltatásokat (correspondent banking). Ebben az esetben a „nagy” bank már a „kis” bank által átvizsgált ügyfeleknek szolgáltat, tehát sokszor nem ellenőrzi a klienseket. Azonban amennyiben a „kis” bank az ügyfelei közé pénzmosó egyedeket is becsen, akkor automatikusan a „nagy” bank is segíti őket. Jelen esetben mondható az, hogy könnyű lenne kivédeni a pénzmosást, ha a „nagy” bank vizsgálná a „kis” bank ügyfeleit. Ám ha a vizsgálatot minden esetben elvégeznék, akkor ezzel az adminisztrációs-ellenőrző tevékenység mennyisége jelentősen megnőne, s a költségek emelkednének. Ha az ellenőrzést csak a gyanús esetekben alkalmaznák, akkor pedig bizalmi konfliktusok keletkezhetnének.

A pénzügyi szolgáltató saját körbe kapcsolásával tovább bonyolítható a nyomozó hatóságoknak már az alapfelállásban is nehezen átlátható folyamat.

A bűnözők tettenérése igen bonyodalmas, mivel a világhálóra álnéven és hamisított adatokkal is fel lehet jelentkezni. Tovább növelhetik a pénzmosók a biztonságukat, ha a hely, ahol tevékenykednek,

és a hely, ahol tartózkodnak, földrajzilag is eltér egymástól.

2. Az internetes szolgáltatások egy speciális fajtája, az internetes szerencsejátékok

Az internetes kaszinók ideális szolgáltatási típust jelentenek a pénzmosásra. Az ellenőrző hatóságok megpróbálnak szabályokat felállítani, meghatározott engedélyekhez kötni a szolgáltatást, tiltani bizonyos formákat, ám amennyiben egy „engedékeny” offshore országban üzemel az e-játékterem, akkor szinte lehetetlen szabályozni azt. Az ilyen szolgáltatók a használók személyének felderítésében sem segídkeznek, így a fogadók kilétének megállapítása nemigen lehetséges.

A szerencsejáték fogadások statisztikája, ami szükséges lehet a pénzmosási ügyletek bebizonyítására, csak az internetes oldalon keresztül, egy bizonyos szoftver használatával érhető el. Ez további nyomozói nehézséget jelenthet.

FIKTÍV ESETTANULMÁNY

Jelen tanulmány egy tipikus huszonegyedik századi problémát/helyzetet mutatott be vázlatosan, a cél az érdeklődés felkeltése volt.

Végül nézzük meg, hogy a fenti eszközök közül többet is igénybe véve hogyan tudja egy vállalkozás adófizetési kötelezettségét mérsékelni. Mondhatjuk úgy is, hogy alább egy fiktív esettanulmányt láthat kedves olvasó.

X. vállalat Magyarországon bejegyzett, és kereskedelmi tevékenységet folytat. E társaság érdekeltségi körébe tartozik egy adóparadicsomban bejegyzett offshore cég is. Az export és import ügyleteit – ahogy fent már láthattuk – X az offshore vállalatán keresztül végzi, ezzel nyereségének egy része máris kedvezően adózik. Tegyük fel, hogy az adóalap offshore kapcsolat nélkül 1000 egység lett volna, ebből kb. 400 egység maradt. E tétel „eltüntetésére” a társaság alapít egy internetes szolgáltatásokat nyújtó másik offshore céget is. (Adott esetben lehetne azonos is az előzővel.) A hazai vállalat szoftverek gyártására, tanulmányok írására, piackutatásra stb. fizet az offshore cégnek. Ezzel költség oldalon tovább tudta mérsékelni hazai adófizetési kötelezettségét. Tegyük fel, hogy 100 egység maradt. Amennyiben nem legális pénze is van a cégnek azt saját alapítású internetes, természetesen adóparadicsomban működő offshore online casinójában tisztára moshatja.

Figyeljük meg, hogy a fenti tranzakciókhoz akár az irodát sem kell elhagyni, elég, ha egy PC és az internet a tulajdonos rendelkezésére áll.

A tranzakciónk nyeresége az offshore lét folytán most külföldön van, amit ha használni akarunk, akkor haza is kell hozni. Amennyiben az adóparadicsom és Magyarország között van kettős adóztatást elkerülő egyezmény – igen sok országgal van –, akkor a nyereségadótól már meg is szabadultunk.

A személyi jövedelemadó kikerülése, mint említettük, már bonyolultabb, de nem lehetetlen. Csupán annyit kell tenni,

hogyan akkor utaljuk otthonunkba a pénzünket, amikor nem számítunk devizabel-földinek.

S a lehetőségek tárháza végtelen, ám bizvást állíthatjuk, hogy az adót optimali-

záló, a kiskapukat kereső üzletemberek mindig egy lépéssel a szabályozó hatóságok előtt fognak járni.

A kérdés csak az átlagos követési távolságon van.

IRODALOM

1. Seychelles-i Kereskedelmi Kirendeltségtől kapott belső anyagok
2. Gárdos, Benke, Mosony, Tomori Ügyvédi Iroda: Áttekintés az elektronikus kereskedelem jogáról (2000)
3. FATF on Money Laundering: Report on Money Laundering Typologies 1998–1999
4. FATF on Money Laundering: Report on Money Laundering Typologies 1999–2000
5. FATF on Money Laundering: Report on Money Laundering Typologies 2000–2001
6. FATF on Money Laundering: Report on Money Laundering Typologies 2001–2002
7. Egyéb FATF anyagok az internetről
8. Zak Muscovitch tanulmánya from: www.globalserve.net/~zak
9. www.encyclopedia.com
10. Seres Attila-Bohner Tamás: Adó Paradicsom II.
11. Mogyorósi István: Off-shore cégek from: http://www.cegnet.hu/cv/0003/jogi/27_31.htm
12. Cégnet, Magyar Hírlap, Napi Gazdaság, Népszabadság cikkek az internetről
13. Complex CD Jogtár